

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی ، گروه جغرافیا
پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: جغرافیای سیاسی

عنوان :
بررسی جغرافیایی استقرار گروه های قومی
در ایران و بازتاب های سیاسی آن

استاد راهنما
دکتر محمد اخباری

استاد مشاور
دکتر عزت الله عزتی

پژوهشگر
حلیمه شبانی

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به
پدر و مادرم
به پاس تمامی زحماتشان

تشکر و قدردانی

با سپاس از خداوند که توان و نیروی لازم
را عطا فرمود تا بتوانم قطره ای باشم از
دریای

بی کران علم و دانش و آنگاه:

سپاس بی پایانم را در طبقی از جنس
محبت گذاشته تقدیم می کنم به اساتید
ارجمند جناب آقای دکتر محمد اخباری و
دکتر عزت اله عزتی که در مدت انجام
این پژوهش از راهنماییها و ارشادات
مدبرانه و مشورتهای بی شائبه شما
استفاده نمودم
و از جناب آقای دکتر فرهاد حمزه که
داوری این پژوهش را بر عهده داشتند
کمال

تقدیر و تشکر را دارم .

موفقیت شما اساتید برجسته را در راه
انجام مسئولیت خطیر و الایی که همانا
خدمت به فرهنگ غنی اسلامی و
ایرانی است از درگاه احدیت مسئلت می
نماییم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **حلیمه شبانی** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۵۰۹۵۱۰۰ در رشته جغرافیای سیاسی در تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۹ از پایان نامه خود تحت عنوان " بررسی جغرافیایی استقرار گروه های قومی در ایران و بازتاب های سیاسی آن " با کسب نمره ۱۷/۵ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم :

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده ام ، مطابق رویه های موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک

تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی : **حلیمه شبانی**
تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۰/۱۰/۲۹

دانشجوی کارشناسی ارشد **حلیمه شبانی** از پایان نامه خود دفاع نموده و با

نمره **به حروف** و با **درجه** مورد **تصویب**

قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما
لش

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات طرح.....	۱
مقدمه.....	۲
۱-۱ بیان مسئله.....	۵
۲-۱ سوال.....	۶
۳-۱ سوالات فرعی.....	۶
۴-۱ فرضیه.....	۶
۵-۱ فرضیات فرعی.....	۸
۶-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۸
۷-۱ پیشینه تحقیق.....	۸
۸-۱ قلمرو تحقیق.....	۱۰
۹-۱ اهداف تحقیق.....	۱۰
۱۰-۱ روش انجام تحقیق.....	۱۰
۱۱-۱ روش گردآوری اطلاعات.....	۱۱
۱۲-۱ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....	۱۱
۱۳-۱ محرومیت های تحقیق.....	۱۱
فصل دوم: مطالعات نظری.....	۱۲
مقدمه.....	۱۳
۱-۲ قومیت و مسائل مرتبط با آن.....	۱۴
۱-۱-۲ ریشه شناسی.....	۱۴
۲-۱-۲ مفهوم جدید قومیت.....	۱۵
۳-۱-۲ تعریف قومیت.....	۱۶
۴-۱-۲ تنوع قومی و ملت.....	۱۹
۵-۱-۲ هویت ملی و قومی.....	۲۱
۶-۱-۲ همبستگی ملی.....	۲۳
۷-۱-۲ رابطه ملتیت و قومیت.....	۲۴
۸-۱-۲ قومیت و امنیت.....	۲۸
۹-۱-۲ احیای ناسیونالیسم قومی.....	۲۹
۲-۲ نظریه هایی در مورد قومیت.....	۳۱
۱-۲-۲ متغیر دیرینه گرایی یا کهن گرایی.....	۳۱
۲-۲-۲ مکتب ابزار گرایی.....	۳۲
۳-۲ چگونه قومیت سیاسی می شود.....	۳۷
۱-۳-۲ نظریه های بسیج قومی.....	۳۷
۲-۳-۲ نظریه رقابت بر سر منابع.....	۳۸
۳-۳-۲ نظریه استعمار داخلی.....	۳۹
۴-۳-۲ نظریه انتخاب حسابگرانه.....	۴۰
۵-۳-۲ نظریه رقابت نخبگان.....	۴۱
۶-۳-۲ بین المللی شدن قومیت و کشمکش قومی.....	۴۲

۴۳	۲- ۳- ۷- دولت و قومیت
۴۳	۲- ۴- سیاست های قومی
	۲- ۴- ۱- سیاست همانند
	سازگی
	۴۴
	۲- ۴- ۱- همانند سازی ساختاری و
۴۵	فرهنگی
۴۶	۲- ۴- ۲- تکثیر گرایی (مساوات طلبانه و نابرابر)
۴۸	نتیجه
۵۲	فصل سوم: قومیت در ایران
۵۳	۳- ۱- موقعیت جغرافیایی ایران
۵۳	۳- ۱- ۱- موقعیت مطلق
۵۴	۳- ۱- ۲- موقعیت نسبی
۵۵	۳- ۱- ۳- موقعیت ژئوپلیتیکی
۵۶	۳- ۲- ایران و ریشه های گوناگونی
۶۰	۳- ۳- عناصر ایرانی بودن
۶۰	۳- ۳- ۱- زبان
۶۱	۳- ۳- ۲- دین
۶۲	۳- ۳- ۴- آداب و رسوم
	۳- ۴- الگوی ترکیبی ملت از نظر فضایی و جغرافیایی
۶۶	۳- ۵- دلایل اهمیت مقوله قومیت و اقوام در ایران
۶۶	۳- ۵- ۱- تعارض هویت
۶۷	۳- ۵- ۲- رشد احساسات ناسیونالیستی قومی در ایران و منطقه
۶۸	۳- ۵- ۳- رشد احساسات ناسیونالیستی قومی در ایران و منطقه
۶۸	۳- ۵- ۴- استفاده ابزاری بیگانگان از اقوام اقلیت های دینی ایران
۶۹	۳- ۵- ۵- آرایش فضایی و استقرار اقوام در ایران
۷۰	۳- ۶- قومیت و قوم گرایی در ایران معاصر
۷۱	۳- ۶- ۱- دوران صفویه تا مشروطه
۷۳	۳- ۶- ۲- دوران مشروطیت
۷۳	۳- ۶- ۳- دوران پهلوی
۷۵	۳- ۶- ۳- دوران انقلاب اسلامی
۷۶	۳- ۷- قوم بلوچ
۸۰	۳- ۸- آذری ها
۸۲	۳- ۹- کردها
۸۵	۳- ۱۰- ترکمن ها
۸۷	۳- ۱۱- عرب ها
۸۸	فصل چهارم: تجزیه تحلیل داده ها
۱۰۴	فصل پنجم: نتیجه گیری
۱۱۰	منابع و مأخذ

فهرست جداول

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۸۹	جدول ۱-۳
۹۸	جدول ۱-۴

فهرست نقشه ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۶۵	نقشه ۱-۳
۹۵	نقشه ۱-۴
۹۶	نقشه ۲-۴
۹۸	نقشه ۳-۴

فصل اول

کلیات طرح

مقدمه

از چالشهایی که در شرایط و اوضاع و احوال خاصی در کشورهای جهان سومی چون ایران بروز می نماید و منافع و امنیت ملی را می تواند نشانه رود مسایل قومی است. قومیت و قوم گرایی در دوران معاصر نمود خاصی یافته است. کشورها را به لحاظ ترکیب فرهنگی - قومی می توان به سه گروه تقسیم کرد.

۱- کشور باجمعیت کاملاً متجانس

۲- کشور با اکثریت جمعیتی متجانس همراه با اقلیت های کوچک پراکنده

۳- کشور با اکثریت جمعیتی نسبتاً بزرگ به همراه اقلیت های زبانی، مذهبی، فرهنگی که در نواحی خاص جغرافیایی مستقرند.

۴- کشور هایی با جمعیت متجانس اما برخوردار از خرده فرهنگ همراه با لهجه های زبانی چنانچه گروه اقلیت دارای دنباله های فضایی در دو سوی مرزهای بین المللی باشد فرایندهای پیچیده تری را در زمینه همگرایی که موجب پیدایش مشاجرات با همسایگان می شود، شاهد خواهد بود (احمدی پور. ۱۳۸۶: ۱۲۷).

امروزه گستردگی قومیت گرایی به نحوی است که ۸۰٪ کشورهای جهان به نوعی با این پدیده درگیر هستند هر چند از نظر بستر شکل گیری، محتوا و میزان خشونت متفاوت اند در آفریقا به دلیل سیاست های استعماری، مرزهای کشورها بر اقوام منطبق نیست به این معنی که یک قوم در چند کشور پراکنده شده است و در یک کشور چندین قوم وجود دارد. سابقه ۳۰ ساله کشاکش قومی در اریتره، نمونه این مسئله است. در آسیا حدود ۲۱ کشور دارای اقلیت های قومی چشمگیر هستند که در مجموع ۴۳ قوم بزرگ را تشکیل می دهند. در سال های اخیر، هر یک از این گروهها نسبت به افزایش سیطره سیاسی و گسترش جمعیتی یکدیگر عکس العمل نشان داده اند در میان کشورهای آسیایی درگیر منازعات قومی می توان از هند، عراق، ترکیه، روسیه، کامبوج، فیلیپین، سریلانکا، لبنان و بنگلادش نام برد.

در قاره آمریکا با وجود نیروهای همگون ساز قدرتمند و به اصطلاح ظرف ذوب که سعی در ایجاد یک پارچگی دارند، هنوز هویت های قومی خاص به حیات خود ادامه می دهند سیاهان و سرخپوستان آمریکا و فرانسوی زبانان کبک که ۲۷٪ درصد جمعیت کانادا را تشکیل می دهند از جمله این اقوام هستند.

اروپا علی رغم این که همگون ترین قاره جهان محسوب می شود، موارد قابل توجهی از واگرایی های قومی را در آن شاهد هستیم در اسپانیا باسکی ها و کاتالان ها سال هاست به شیوه های خشونت بار مبارزه می کنند (قاسمی، ۱۳۸۶: ۶).

یکی از زمینه های بروز چالشهای نوین در عرصه جهانی و ملی، بویژه پس از پایان جنگ سرد، گسترش فرایند جهان شدن و فن آوری اطلاعاتی و ارتباطی، امکان گسترش بحرانها و کشمکش های قومی بوده است. دگرگونی های نوین در عرصه جهانی و بویژه گسترش فرایند جهانی شدن بر مسأله قومیت و افزایش آگاهی قومی تأثیر می گذارد اما نوع و درجه این تأثیر گذاری بر حسب

موقعیت کشور مورد نظر متفاوت می باشد. این امر اصولاً با داده های تاریخی جوامع و کشورهای برخوردار از تنوع قومی مطابقت نمی کند و نمی توان حکم قطعی و یکسان درباره همه آنها صادر کرد. واقعیت آن است که درجه و شدت و مسایل قومی در هر کشور به عوامل گوناگونی بستگی دارد که کم و کیف حضور آنها تعیین کننده ماهیت بحرانهای قومی در آن است.

از این عوامل و شاخصه ها، چهار شاخصه اهمیت بسیار زیادی دارد :

- ۱- پیشینه سیاسی کشور و فرایند دولت - ملت سازی در آن
 - ۲- پیشینه حضور گروههای قومی در هر جامعه سیاسی یا کشور
 - ۳- پیشینه بحرانها و کشمکش های قومی
 - ۴- نوع مدیریت بحران قومی و راه کارهایی که برای آن ارائه شده است. هر یک از کشورها یا جوامع امروزی جهان که دارای تنوع قومی هستند در رابطه با هر یک از شاخصه ها دارای تجربیات متفاوت می باشند. در رابطه با شاخص نخست حداقل دو نوع کشور را می توان از یکدیگر تمیز داد. نخست کشورهایی که دارای پیشینه سیاسی زیاد نیستند و به تازگی بوجود آمده اند و بنابراین فرایند دولت - ملت سازی در آنها شکل نگرفته و یا به تکامل نرسیده است. دوم کشورهایی که در زمره کشورهای با سابقه و تاریخی جهان بشمار می رفته و پیشینه دولت در آنها قدیمی است. در این جامع فرایند دولت - ملت سازی با گروه نخست کاملاً متفاوت است چرا که پیشینه سیاسی کهن، خود نقش مهمی در همبستگی مردمان جامعه و تبدیل آنها به ملت دارد.
- دومین شاخصه، یعنی حضور و پیشینه گروه های قومی در هر کشور نیز ممکن است متفاوت باشد. اصولاً مطالعه این پیشینه در کشورهای گوناگون نشان می دهد که گروههای قومی در جوامع چند قومی امروزی دارای ریشه های متفاوت هستند. در این رابطه حداقل می توان چهار نوع کشور را از یکدیگر متمایز کرد.

۱- کشورهایی که در آن گروههای قومی در زمره گروههای مهاجر محسوب شده و از میان کشورها و ملت های جهان به دلایل گوناگون سیاسی و اقتصادی به کشور جدید مهاجرت کرده اند. آمریکا، کانادا و کشورهای چون آلمان، فرانسه و آفریقای جنوبی و مالزی از نمونه این کشورها محسوب می شوند که در آن گروههای قومی از مهاجران شکل گرفته اند و نه جمعیت بومی.

۲- کشورهایی که گروههای قومی آن در جریان جنگ ها و اشغال نظامی و فتوحات به کشور جدید ضمیمه شده و این بخشها به دلیل متفاوت بودن خود، به اقلیت های قومی آن جامعه تبدیل شده اند اتحاد شوروی سابق و یوگسلاوی در زمره این گونه کشورها محسوب می شوند.

۳- کشورهایی که گروههای قومی آن در گذشته بخشی از دولتها یا کشورهای بزرگ و کوچک دیگر بوده اما در جریان تعاملات بین المللی و بدون تمایل خود یعنی صرفاً بر اثر سازوکارها و تعاملات جهانی و منطقه ای بخشی از کشورهای تازه تأسیس شده اند. عراق و ترکیه بهترین نمونه این جوامع هستند.

شاخصه سوم: یعنی پیشینه بحرانها و کشمکش های قومی در جوامع نیز، با یکدیگر متفاوت هستند معمولاً کشورهایی برخوردار از پیشینه سیاسی کهن و دولت - ملت های شکل یافته با وجود

برخورداری از تنوع قومی، کمتر از جوامع دیگر و بویژه کشورهای تازه تأسیس دچار بحرانها و کشمکش های قومی می باشند با توجه به پیشینه تاریخی این کشورها مردمان ساکن در آنجا نیز که در زمره ساکنان بومی آن به شمار می روند با وجود داشتن خرده فرهنگ های محلی، دارای مشترکات تاریخی و سیاسی قومی هستند و این مسأله به نوعی باعث همبستگی سیاسی آنها شده و زمینه بروز بحرانها و کشمکش های قومی را کمتر فراهم می سازد اما در کشورهای تازه تأسیس بویژه کشورهای دارای گروه های قومی متفاوت، شدت و پیشینه کشمکش و بحران قومی نیز بیشتر از جوامع نوع نخست است. این بویژه از آنجا ریشه می گیرد که گروه های قومی این کشور اکثراً ناخواسته و به اجبار در قلمرو سیاسی کشور جدید قرار گرفته و خواهان حفظ هویت فرهنگی و سیاسی خود می باشند. مثل عراق و ترکیه.

سرانجام چهارمین شاخصه مطالعه قومی یعنی مدیریت بحرانهای قومی نیز از اهمیت بسزایی برخوردار است. کشورهای برخوردار از تنوع قومی در این رابطه نیز با یکدیگر تجربه متفاوت دارند در حالی که برخی از این کشورها، راه حلهای تخریب همچون نسل کشی (عراق و آفریقای جنوبی) اخراج اجباری از کشور و جابه جایی جمعیتی در داخل کشور و انواع تبعیضات اقتصادی و اجتماعی و سیاسی را در پیش گرفته اند. در برخی جوامع نیز راه حلهای سازنده نظیر مشارکت سیاسی دادن اختیارات محلی و توزیع اقتصادی برابر و نظایر آن را شیوه مدیریت بحرانهای قومی خود قرار داده اند (احمدی، ۱۳۸۸: ۴).

۱-۱ بیان مسأله

مقایسه ایران با سایر کشورهای قومی در منطقه و خارج از آن نشان می دهد که ایران در رابطه با این شاخصه ها دارای موقعیت ویژه و بسیار متفاوت با سایر کشورها می باشد.

کشور ایران به دلیل شرایط آب و هوایی و موقعیت استراتژیک آن همواره در طول تاریخ محل عبور اقوام و ایلات مختلف و شکوفایی فرهنگ های متنوع بوده است تا جایی که «رنه گروسه» از ایران به عنوان پل ارتباطی شرق و غرب یاد کرده است.

حاصل این گرد آمدن مردمانی با خصوصیات فرهنگی و زیستی متنوع بوده است. به همین دلیل است که بسیاری از خاورشان ایران را خاستگاه تنوع و چند گونگی دانسته اند اما ویژگی های فرهیخته سازی و انطباق پذیری به عنوان دو عنصر مهم منش ملی ایرانیان به آنان این امکان را داده است که بتوانند فرهنگ های مهاجر و در مهاجم به این سرزمین را هضم درونی نموده و آن را به اقتضای شرایط و متناسب با فرهنگ خود در آورده.

ساختار فضایی جغرافیایی ملت ایران از دو بخش به هم پیوسته مرکزی و پیرامون پدید آمده است. بخش مرکزی که فضای گسترده ای از جغرافیای ایران و ارتفاعات حاشیه ای آن، یعنی بازاگراس و البرز منطبق است. از این رو به نظر می رسد میان تجانس کالبدی و توپوگرافیک فضا در ایران، با تجانس انسانی آن ارتباط هست. و در پیکره ملت بدنه اصلی و عمده به شمار می روند بدین معنی که با وجود خرده فرهنگ های محلی در این بخش، افراد آن همگی از نظر دین مسلمان، از نظر مذهبی شیعه اثنی عشری، از نظر زبانی فارس و از نظر فرهنگ عمومی ایرانی اند در حالی که

بخش پیرامون کشور در برخی از متغیرها و به طور مشخص زبان و لهجه قومیت، مذهب و خرده فرهنگ محلی با بخش مرکزی و با یکدیگر تفاوت دارند. در عین حال هر یک از گروهها درپاره ای از این صفات با بخش مرکزی همسانی دارند و این همسانی موجب همبستگی و پیوند موزائیک گروههای پیرامونی با بخش مرکزی ملت شده و در کنش دو سویه بخش مرکزی و حاشیه ای نهایتاً همبستگی ملی بر گسیختگی ملی غلبه کرده است. در بخش حاشیه گروههای قومی، آذری، کرد، عرب، بلوچ، ترکمن به ترتیب در شمال غربی، غرب و جنوب غربی، جنوب شرقی و شمال شرقی سکونت دارند.

آنچه که در مورد اقوام ایران حائز اهمیت می باشد این است که این اقلیتها در ماورای مرزهای سیاسی ایران نیز گسترش جغرافیایی دارند. از نظر الگوی استقرار گروههای قومی نیز گروه قومی بلوچ در جنوب شرقی ایران با نیمه دیگر هسته بلوچ نشین در پاکستان پیوستگی فضایی پیدا می کند گروه ترکمن در شمال شرقی ایران، با ترکمنستان در آسیای مرکزی پیوند جغرافیایی دارد. ناحیه آذری نشین شمال غربی ایران با آذربایجان در شمال غربی پیوند می خورد قلمرو کرد نشین ایران با نواحی کرد نشین ماورای مرز در درون دو کشور عراق و ترکیه ارتباط جغرافیایی دارد. قلمرو عرب نشین ایران در جنوب غربی کشور نیز با منطقه وسیع عربی که سرتاسر غرب آسیا، شبه جزیره عربستان و شمال آفریقا را فرا می گیرد ارتباط فضایی - جغرافیایی دارد (حافظ نیا، ۱۳۸۵: ۱۴۸).

در این پژوهش قومیت به عنوان متغیر وابسته مورد بررسی قرار می گیرد که می خواهیم میزان تأثیرگذاری آن را بر مولفه های سیاسی تأثیر پذیر نظیر امنیت ملی، وحدت ملی، انسجام ملی و واگرایی یا همگرایی آنها با دولت مرکزی مورد بررسی قرار گیرد که این مولفه ها به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته می شوند.

۱-۲ سوال

با توجه به مطالب گفته شده در بیان مسأله در مورد قومیت و تقسیم بندی کشورها و ویژگی خلص ایران در این زمینه، پژوهش حاضر در پی پاسخ به این سؤال می باشد که:

پراکندگی جغرافیایی و استقرار گروههای قومی چه بازتابهای سیاسی می تواند در پی داشته باشد؟

۱-۳ سوالات فرعی

۱- پراکندگی اقوام چه فرصت ها و تهدیدهایی را پیش روی ما قرار می دهد؟

۲- تنوع اقوام چه تأثیری بر منابع و امنیت ملی ایران خواهد داشت؟

۱-۴ فرضیه

۱- تنوع و پراکندگی اقوام و نحوه استقرار آنها در حاشیه مرزهای کشور و داشتن قوم مشترک در آن سوی مرز می تواند بازتاب و پیامدهای سیاسی منفی از جمله واگرایی از دولت مرکزی را برای کشورمان به دنبال داشته باشد.

۱-۵ فرضیات فرعی

۱- پراکندگی اقوام می تواند بر همگرایی وحدت و انسجام ملی تأثیر گذار باشد.

۲- تنوع اقوام و پراکندگی آنها می تواند بر امنیت و تمامیت ارضی کشور تاثیر گذار باشد.
۱- ۶ اهمیت و ضرورت تحقیق:

با توجه به انگیزش خواسته های قومی در گستره جهانی و دامن زدن به منابع ناسیونالیسم قومی به نظر می رسد که در دهه آینده کلیه کشورهای چند قومی به نحوی با این مسأله مواجه خواهند شد از آنجا که قومیت یکی از شاخص های عمده در شناخت ظرفیت طبیعی کشورها برای نیل به ثبات و دوری از خشونت به حساب می آید. تأمین امنیت کشورها بدون توجه به این بعد رقم نخواهد خورد. قومیت مسأله پیچیده ای است که نمی توان در مورد آن برای همه جوامع بشری حکم یکسانی صادر کرد و ریشه و ماهیت گروههای قومی و مسایل قومی را در آنها یکسان در نظر گرفت. تجربه تاریخی هر کشور با کشور دیگر متفاوت است و باید هر جامعه را بر اساس شرایط خاص و قواعد ویژه خود تجزیه و تحلیل کرد و برای مشکلات آن راهکار ارائه داد که ایران هم از جمله این کشورهاست که با توجه به وضعیت خاص اقوام نیاز به پژوهش و بررسی دقیق تری می باشد.

۱- ۷- پیشینه تحقیق

۱- حمید احمدی (قومیت و قوم گرایی در ایران از افسانه تا واقعیت - تهران ، نشرنی) مباحث این کتاب در مورد ناسیونالیسم قومی، شکل گیری هویت قومی و تبیین علل و ریشه های جنبش های ناسیونالیسمی ، کرد، آذری و بلوچ در ایران همراه با نگاهی انتقادی نسبت به مفاهیم موجود قومیت گروه قومی و ناسیونالیسم قومی می باشد. وی با انکار نظریاتی که در مورد علل سیاسی شدن قومیت ها در ایران به کار رفته است چهار چوب نظری جدیدی در این رابطه مطرح می نماید که در آن سه عامل: دولت مدرن ، نخبگان قومی و نیروهای بین المللی عامل سیاسی شدن و اختلافات زبانی و مذهبی در ایران می باشند.

۲- حمید احمدی در مقاله ای تحت عنوان ، اقوام ایرانی و امنیت پایدار به بررسی تنوع قومی در ایران و تأثیر آن بر امنیت ملی و همچنین بیان فرصت ها و چالش ها پرداخته اند.

۳- "مطالعات قومی نژادی در قرن بیستم نوشته مارتین بالمر ، ترجمه پرویز دلیر و محمد کمالی سروریان پژوهشکده مطالعات راهبردی ". این کتاب ساختار معقول آموزش نژاد و قوم گرایی را از منظرهای مفهومی گوناگونی بررسی می کند همچنین به بررسی ماهیت زنده و پویایی جریانات دهه گذشته و تنگناهایی که رویاروی پژوهشگران و آموزگاران قرار دارد می پردازند.

۴- "قوم شناسی سیاسی نوشته رولان برتون ، ترجمه ناصر فکوهی ، نشرنی"

کتاب قوم شناسی سیاسی مقدمه ای برای ورود به بحث پیچیده اقوام در حوزه سیاسی است که با بازتابی ساده و با بهره گیری از مثالهای بی شمار تاریخی ، جغرافیایی و سیاسی عمده ترین مباحث میان حوزه سیاسی و حوزه قومی را روشن می کند. اهمیت این کتاب علاوه به نکاتی که ذکر شد . از این روست که کشور ما مجموعه ای از اقوام متعدد است که با وجود تفاوت های بی شمار توانسته اند در طول تاریخ چند هزار ساله از انسجام کافی برای حفظ موجودیت سیاسی این کشور

برخوردار باشند این نکته ای است که بی شک باید در آینده برای سیاست گذاری های فرهنگی مد نظر قرار گیرد.

۵- "موسسه مطالعات ملی" هدف این مرکز مطالعه مسائل قومی و هویت ملی است و ارائه فسنامه ای تحت عنوان مطالعات ملی.

۶- "پژوهشکده مطالعات راهبردی" که پژوهشها و گزارشهایی را در مورد اقوام چالشها و تهدیدات پیش روی آنها انجام داده است.

۷- "دکتر محمد رضا حافظ نیا در کتاب جغرافیای سیاسی ایران" در مبحثی با عنوان ملت ایران به بررسی ترکیب قومیتی ایران، پراکندگی آنها در نواحی مختلف کشور پرداخته و عواملی که باعث همگرایی و واگرایی اقوام در ایران می شود را بیان و چند راهکار عمده را ارائه می دهند.

۸- "کردهای غرب ایران (کردستان و آذربایجان، ملت، قومیت و مذهب از مشروطه تا کونتای ۱۲۹۹) پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس." در این پژوهش ابتدا تعاریفی از قومیت و هویت و ملیت ارائه شده با هدف روشن کردن بخشی از تاریخ ایران و باز کردن افقی در مطالعات ایران شناسی و کردشناسی، بررسی قسمتی از تاریخ کردهای ایران با ره یافت جامعه شناسی سیاسی و تأثیر بر نقش بزرگ دولت مرکزی در حفظ اتحاد و یکپارچگی واحد ایران با تکیه بر اصل ایران و ایرانیان

۹- "مرادکاوایی راد بررسی نقش قومیت در اتحاد ملی مطالعه موردی قوم بلوچ پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس." نویسنده این رساله ضمن بررسی ویژگی های نامتجانس قومی و مذهبی عواملی را که زمینه واگرایی و همگرایی اقوام مختلف کشور را فراهم ساخته بررسی کرده است.

۱-۸ قلمرو تحقیق (جغرافیایی و زمانی):

مقوله قوم و قومیت دارای مفهومی عام و جهان شمول است و بر حسب تعاریف پذیرفته شده از آن کلیه اقوام ساکن در ایران را در بر می گیرد. اما در عین حال از مجموع اقوام، اقوام کرد، آذری، بلوچ، ترکمن و عرب جامعه ای آماری این پژوهش می باشند. این انتخاب به معنای نادیده گرفتن سایر اقوام نبوده و دلایل متعددی دارد. تفاوت های مذهبی، گستردگی و وسعت قلمرو، سرزمینی این اقوام، شرایط خاص سیاسی و اجتماعی ایران درسوگیریهایی که از گذشته در مناسبات میان آنها و حکومت ها بوجود آمده و وزن سیاسی و امنیتی که امروزه در ساختار امنیت ملی ایفا می نمایند از جمله دلایل این انتخاب است.

از نظر زمانی پژوهش حاضر در پی بررسی وضعیت اقوام قبل و بعد از انقلاب می باشد که به صورت سه دوره مجزا مورد بررسی قرار می گیرد.

دوره اول: صفویه تا مشروطیه، دوره دوم: مشروطیه، دوره سوم: سیاست های قومی و مناسبات حکومت با اقوام در سلسله پهلوی، دوره چهارم: مناسبات و تعاملات "دولت-قومیت" جمهوری اسلامی.

۱-۹ اهداف تحقیق:

هدف از این تحقیق شناخت وجوه تشابه و فراهم کردن بسترهای علمی نسبت به تنوع اقوام و نحوه پراکنش آنها در ایران و بررسی بازتابهای سیاسی آن، در جهت تقویت همسانی و پیوندها برای دست یابی به همبستگی و اتحاد ملی است و همچنین تقویت آن بخش از هویت اقوام که در راستای تقویت هویت ملی بوده و موجب تسهیل در امر اتحاد ملی می گردد.

۱-۱۰ روش انجام تحقیق:

این تحقیق نوعاً توصیفی و تحلیلی است، برای کشف و شناسایی ویژگی های مشترک و تمایزات و رفتارهای اقوام و همچنین نحوه پراکنش جغرافیایی آنها می باشد.

۱-۱ روش گردآوری اطلاعات:

روش کتابخانه ای : استفاده از منابع موجود در کتابخانه ها، اسناد و مدارک در رابطه با موضوع مورد مطالعه در سایتهای اینترنتی.
مطالعه تاریخی: بررسی منابع و اسناد تاریخی جهت پرداختن به سیر تحول وضعیت اقوام از گذشته تاکنون.

۱-۱۲ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:

تجزیه و تحلیل اطلاعات به روش کیفی و متکی بر مستندات کتابخانه ای است.

۱-۱۳ محرومیت های تحقیق:

نبود امار دقیق در مورد تعداد جمعیت اقوام.

فصل دوم

مطالعات نظری